

Hermann FABINI

Există o aroganță a puterii

Într-unul din numerele din decembrie 2001 ale revistei 22 doamna Alina Mungiu-Pippidi, o specialistă în sociologie cu mare reputație în cercurile intelectuale din București, a publicat un articol care a reprobabil, parțial în ton sarcastic și ironic, *Memorandumul* unor intelectuali români și maghiari din Ardeal cu tema: regionalizarea României. Poziția exprimată în acest articol mi s-a părut că nu este la nivelul temei abordate. Deoarece consider că tema regionalizării este esențială pentru dezvoltarea viitoare a României, am conceput articolul de mai jos în limba română și l-am trimis redacției revistei 22 spre publicare. De la secretariatul revistei am aflat că articolul a ajuns la redacție, nu a fost însă publicat și nu mi s-a comunicat nici un fel de luare de poziție a revistei. Am rămas cu impresia că la nivelul unor intelectuali cu orientare liberală din București există anumite tabuuri care nu se doresc a fi discutate. Având impresia că asanarea structurală a societății românești este o condiție esențială în drumul României din zona distrugerilor produse de comunism către o societate democratică, m-am hotărât să ofer acest articol spre publicare revistei *Provincia*. Menționez că traducerea germană a articolului a apărut în numărul din 21 februarie a.c. al cotidianului *Allgemeine Deutschen Zeitung für Rumänien*.

Am citit cu atenție articolul doamnei Alina Mungiu-Pippidi intitulat *Joaca de-a regiunea* din revista Dvs. [este vorba despre revista 22 – n. red.], nr. 51, 18-24 decembrie 2001. Am ajuns la concluzia că ați abordat temei, cit și vocabularul folosit nu corespund temei analizate. Se vorbește de „parlamente regionale sau cine știe ce parascovenie”, de „ignoranță și amatorismul” autorilor și de faptul că „e deplorabil că, în loc să discutăm despre realitate și lucruri concrete care se pot face, discutăm despre provocări precum acest memorandum și e regretabil că, din teribilism și dorință de publicitate, oameni poate bine intenționați semnează asemenea documente”.

Chestiunea în cauză nu este poate așa de simplă cum o prezintă autoarea, ea nu poate fi redusă, după opinia mea, la dorința unui grup restrâns de intelectuali de a lansa o provocare, consider că aici este atinsă o problemă structurală de importanță majoră pentru țara noastră. Cu alte cuvinte, problema funcționării statului în sensul unui stat democratic este strâns legată de existența unor structuri la toate nivelurile – comună, județ, stat (în Franța comună, departament, regiune, stat; în Germania comună, cerc, land, federație) – care să aibă elemente de autoreglare, respectiv autorăspundere, celule care printr-un feedback să-și optimizeze în mare parte singure evoluția.

Una din caracteristicile sistemelor politice autoritare, afit de tip fascist, cit și a celor de tip comunist, este eliminarea acestor structuri autoreglate, în scopul manipulării mai ușoare a masei populației. În esență, multe din distrugerile produse de comunism în țara noastră pot fi identificate ca distrugerii ale unor structuri viabile de felul celor menționate.

În perioada 1962-1968 am lucrat ca arhitect stagiar și apoi ca arhitect șef la primăria din Mediaș, care aparținea atunci Regiunii Stalin, ulterior Regiunea Brașov. Pe atunci transmiterea legilor de la capitala regiunii în teritoriu se făcea prin ședințe trimestriale în diferite orașe ale regiunii, existând un schimb de experiență funcțională dintre centrul regiunii și teritoriu. Prin reforma administrativă din 1968 aceste structuri au fost desființate, nefiind înlocuite cu structuri la fel de funcționale dintre capitală și județe. Îmi aduc bine aminte că am considerat atunci, la prima vedere, reforma administrativă ca un mijloc de desființare a Regiunii Autonome Maghiare, dar, mai important, pe de altă parte, ca un instrument de dominare mai ușoară a teritoriului țării de către conducerea de partid, respectiv de către Nicolae Ceaușescu, în sensul dictonului „divide et impera”.

Atâta timp cit asistăm la „*Jocul de-a democrația*” din capitală – formulare făcută cu toată răspunderea și tristețea proprie subiectului – nu trebuie să ne mire foarte mult „*Jocul de-a regiunea*”. Ce înțeleg prin „jocul de-a democrație”, vreau să explic pe scurt printr-un exemplu. Cotidiene de mare tiraj prezintă fapte de corupție, furturi de sute de mii, poate milioane de dolari, escrocherii la o scară inimaginabilă pentru simplul cetățean, încălcarea legii la proiecte ale guvernului; dar toate aceste dezlănțurii nuduc nici la condamnarea făptașilor și nici la condamnarea ziarului care publică astfel de informații, să nu mai vorbim de căderea unui guvern. Reacția perceptibilă pentru cetățeanul de rând este: latră cîinii, iar caravana trece. Există o aroganță a puterii, manifestată la toate guvernările după 1989, care sfidează orice control

dinăuntru sistemului. În limbajul de mai sus, se constată lipsa în foarte mare măsură a unui feedback, care să elimine fapte de corupție, imoralitate și încălcarea legii. Avem de-a face cu o clasă politică fără mecanisme de autocontrol, structuri politice care nu au capacitatea de autoreglare.

Mi se pare în această situație normal ca să apară dorința în populație de a avea în provincie structuri care să permită o participare la luarea deciziilor, structuri care se pot opune fatalității unor decizii centraliste, care au caracterizat de altfel majoritatea perioadei de dictatură comunistă.

Găsesc legitimă și necesară inițiativa intelectualilor autori ai memorandumului pentru o discuție pe această temă fără iritare și încărcătură emotivă, liberă de frică, presiuni, insinuări și jigniri, discuție care nu trebuie să se finalizeze foarte repede și care are ca scop schimbarea în timp a conceptelor celor care în viitor vor fi în poziții de conducere.

Această discuție nu pune sub semnul întrebării statul suveran, unitar și indivizibil, ci, dimpotrivă, numai un stat cu structuri funcționale va putea să reziste presiunii de integrare în Comunitatea Europeană în sfera economiei, societății și culturii. De altfel, discuția este necesară și în vederea elaborării unui concept pe termen lung pentru românii care trăiesc dincolo de Prut.

Ceea ce trebuie să ne preocupe astăzi mai mult decât orice altceva este faptul că societatea noastră trebuie să devină din nou funcțională și atractivă în sensul unor celule viabile, care să permită o existență participativă a individului în societate. Pentru mine, simptomul cel mai evident al lipsei de funcționalitate a structurilor sociale actuale este emigrarea elitelor și a tinerilor cu studii superioare din lipsa unei perspective de viitor și acceptanței în societate. Și problema demografică a țării poate fi văzută în acest context.

Din unghiul de vedere schițat, această discuție nu este una pur teoretică, dimpotrivă, consider că este o condiție esențială legată de pregătirea țării noastre în vederea integrării în comunitatea țărilor europene.

HERMANN FABINI s-a născut în 1938 la Brașov. Este profesor, arhitect, senator liberal al Parlamentului României. *Sibiul gotic* (monografie), București, 1982 (în germană în 1989); *Biserici fortificate din Transilvania*, Leipzig, 1985; *Atlasul bisericilor fortificate*, vol. 1 – Sibiu, 1999, vol. 2 – Heidelberg, 2000.

Traian ȘTEF

Descentralizare prin reducere la absurd

În România se vorbește foarte mult despre decentralizare. Toate guvernele o proclamă, dar pînă în acest moment ea nu apare decât ca o mistificare. Se întâmplă cu decentralizarea ceea ce s-a întâmplat și cu privatizarea. De la a nu ne vinde țara, s-a dat pe grabă, s-au falimentat fabrici cu bună știință de către manageri versați, au apărut eșecuri parcă orchestrate pentru a ne arăta că mai bine era înainte, corupție, mitinguri, greve, blocări de drumuri. Era normal ca muncitorii să nu aibă cultura economică la zi, dar politicienii au indus ideea că vindem lucruri foarte valoroase pe nimic și măsurăm cu privirea clădirile, în timp ce cumpărătorii prezumtivi puneau preț pe viabilitatea afacerii. Nu s-a vîndut la timp, iar cînd am vîndut am făcut-o cu nostalgia păguboasă că am dat pe degeaba averea națională. Tot așa și cu decentralizarea. A nu ne vinde țara are corespondent în stafia federalizării, iar a lăsa din buget pentru instituțiile locale pare a provoca un dezastru național. Asigurările de sănătate sînt un exemplu concludent. Deși casele de asigurări ar trebui să funcționeze ca niște bănci, banii ajung tot în pālăria guvernului, care distribuie sumele, iar sistemul local de sănătate se organizează după tot felul de idei „reformatoare” cu care vin ministrii. În învățămînt, pe lîngă faptul că elevii suportă experimente bulversante și fără nici o coerență (mai puțin reforma încercată de Andrei Margă), banii îi dau primăriile, dar înființarea sau desființarea unei clase sau catedre o hotărăște Ministerul. Fără decentralizarea financiară și o reconstrucție a instituțiilor, decentralizarea este formală, după principiul reducerii la absurd, urmărindu-se mai degrabă reflexele negative decît reușitele. Ultimele exemple sînt din domeniul teatrului.

Municipiile din Transilvania și Banat au teatre (Timișoara, Arad, Oradea, Satu Mare, Baia Mare, Cluj-Napoca, Turda, Tîrgu-Mureș, Gheorgheni, Brașov). Cele mai multe sînt finanțate de comunitățile locale (consiliile județene), cu excepția teatrelor naționale de la Timișoara, Cluj-Napoca și Tîrgu Mureș. În general, instituțiile culturale din România sînt clasificate, li se acordă

un anumit rang, fiind considerate de interes local, județean și național. De acest statut se ținea seama și în finanțare și salarizare, iar instituțiile „de interes național” aveau și mai au drept ordonator principal de credite Ministerul Culturii. Erau cu totul în su bordinea acestuia, de fapt. În ultima vreme, Ministerul Culturii și Cultelor încearcă să scape de instituțiile „naționale” și să le distribuie consiliilor locale. Această hotărîre a fost luată, însă, după votarea bugetelor consiliilor județene și ale primăriilor și fără a se preciza cine va fi viitorul patron. S-a ajuns, astfel, la proteste radicale ale actorilor, pînă la greva foamei împotriva „descentralizării”. Ministerul, în al cărui buget figurau, prin legea bugetului, banii pentru teatrele naționale, se lepăda de acestea și le arunca peste gard. A identifica protestele împotriva acestui fel (de la a face felul) al descentralizării cu negarea descentralizării înseși e floare la ureche. Problema nu e legată afit de opinia actorilor în legătură cu descentralizarea, cit de curentul pe care-l generează mediatizarea protestelor acestora și manipularea lor. În altă ordine de idei, se pare că în România capitalismul a fost coborît din pod prima oară în cultură. Guvernării apostrofază mereu oamenii de cultură (și profesorii, și medicii) că nu sînt „direct productivi” și le reamintesc mereu cit li „se dă”, dar nu se gîndesc o clipă cit dau aceștia și cu cită gratuitate.

Același scenariu al „descentralizării” se întîmplă acum și cu centralele termice. În plus, aici se protestează, mai mult împotriva anulării unor privilegii ale regiilor în situația trecerii la comunitățile locale, unde poți fi mai ușor tras de mîncă și unde drumul de la cauză la efect este mai scurt. Oricum, această „punere în brațe” practică prin vocea domnului Cozmăncă este încă una dintre farsele care ni se joacă.

Marginalizarea Transilvaniei

Nu au fost mediatizate cit s-ar fi convenit demersurile deputatului liberal Cornel Popa privind autostrada care să traverseze Transilvania. În iunie 2001, s-au înfîlțit la Oradea parlamentari de la toate formațiunile politice din Bihor, Cluj, Maramureș, Satu Mare, Sălaj, Mureș, care au semnat *Declarația de la Oradea*, o declarație politică în termeni destul de categorici, care viza construcția unei autostrăzi Borș-București care să traverseze Transilvania. Efectul a fost includerea între prioritățile rutiere, prin Legea nr. 1 din 2002, și a unui prim tronson Borș-Oradea-Cluj. Se pare, însă, că Guvernul a uitat deja de această lege, ceea ce l-a făcut pe deputatul bihorean să-i reamintească printr-o interpelare, din care citez cîteva fragmente: „Guvernul, prin Ministerul de resort (Ministerul Lucrărilor Publice, Transporturilor și Locuinței) face o aplicare trunchiată a dispozițiilor legale în vigoare în prezent, prin demararea lucrărilor de construcție numai pe tronsoanele Nădlac-Deva-Sibiu și București-Brașov. De altfel, pe pagina electronică a Ministerului, segmentul de autostradă Borș-Oradea-Cluj-Napoca nici nu figurează în planul expus, deși în Legea nr. 1 din 2002 este menționat cu același grad de prioritate ca și cele două tronsoane arătate mai sus. Avînd în vedere că se vizează începerea lucrărilor și pentru autostrada București-Constanța, percepția cetățenilor din Ardeal este aceea că destinația autostrăzilor este pentru parcurile de vile de pe litoral și din zona Sinaia-Brașov. Aceste zone beneficiază deja de o infrastructură necesară și suficientă actualului trafic, pe cînd Ardealul se confruntă cu drumuri de calitate necorespunzătoare – acest lucru fiind de notorietate. Nu contestăm valoarea Brașovului sau a Constanței ca zone cu ridicat potențial turistic, dar Guvernul trebuie să ia în calcul afit activitatea economică a județelor din vestul țării (mai intensă în această regiune – fapt demonstrat de aportul la PIB), cit și potențialul turistic de aici și creșterea economică generată în cazul îmbunătățirii infrastructurii de transport rutier”. Mai departe: „Apreciem că amînarea construcției de drumuri moderne în Transilvania reprezintă o gravă eroare de strategie economică și politică ce va produce o suită de efecte negative suportate în ultimă instanță, evident, tot de întreaga populație”. Concluzia: „Strategia națională de dezvoltare a rețelei de transport concepută pe ideea integrării europene nu poate fi viabilă decît prin includerea și a Transilvaniei pe poziție de prioritate, această zonă fiind placa turmentă a relațiilor multifuncționale dintre România și statele membre sau candidate ale Uniunii Europene”.

Ironia sortii este că tocmai guvernele care strigă cel mai tare sloganurile unității naționale fac ce fac împotriva acestei unități. Și o altă ironie a sortii privește spre U.D.M.R.. PDAR-ul lui Victor Surdul dădea colegilor (aceiași) de guvernare mai multă bătaie de cap. Nu numai drumuri nu avem, dar nici trenuri directe între nord și sud, vest și est, iar cursa Tarom Oradea-București este pe cale de a fi anulată.

De aceea, este bună regionalizarea. Nu mai trebuie să decidă dl. Mitrea dacă ne trebuie nouă autostradă, în Transilvania, cînd, pe unde, cu cine (d-lui îi place cu italieni). Dacă tot se fac și celelalte cu banii noștri, măcar să nu fim ultimii...

TRAIAN ȘTEF s-a născut în 1954, la Brădet, jud. Bihor. Este redactor la revista *Familia*. *Despre mistificare*. Eșuri, Oradea, 1997.